

РУХОВА АКТИВНІСТЬ ЯК ЗАСІБ СОЦІАЛЬНОЇ МОТИВАЦІЇ ДІТЕЙ З РОЗЛАДАМИ АУТИЧНОГО СПЕКТРА

Олександра ПЕТРУСЕНКО

*Львівський державний університет фізичної культури
імені Івана Боберського, м. Львів, Україна;
КЗ ЛОР НРЦ I–II ступенів «Довіра», м. Львів, Україна*

Вступ. Діти з аутичними розладами менш зацікавлені в соціальній та фізичній активності порівняно з типово розвинутими однолітками. Відсутність соціальної мотивації може призвести до серйозних порушень у подальшому житті [6].

Мета – проаналізувати закордонний досвід формування мотивації дітей з розладами аутичного спектра (РАС).

Методи дослідження: аналіз літературних джерел. Дібрано наукові статті 2007–2021 рр, які містили опис результатів досліджень з вивчення мотивації, для збільшення соціальної та рухової активності дітей з аутизмом.

Результати. У спеціальній літературі можна знайти низку досліджень, присвячених вивченню соціальної мотивації дітей з РАС, усі вони різноспрямовані. Наприклад, група авторів (R. S. Factor et al) [1], вивчала соціальну мотивацію як посередник між тривожністю і повторюваною поведінкою. Дослідники встановили, що тривожність пов'язана з дефіцитом соціальної мотивації в дітей з РАС і припустили, що дефіцит соціальної мотивації дітей з РАС може посилювати їхню ритуалізовану поведінку.

Для розуміння мотивації автори (L. A. Vismara et al.) [8] вивчали причини дефіциту спільної уваги. Результати досліджень вказали на негайне збільшення спільної ініціації уваги, коли наполегливі або дуже бажані інтереси дітей з РАС були введені в мотиваційні техніки лікування основної реакції. Додаткові результати містили посилення спільної уваги дітей з РАС до менш бажаних інтересів, а також поліпшення якості взаємодії між дітьми та вихователями. Дослідження інших вчених (L. K. Koegel, A. K. Singh, R. L. Koegel) [2] також підтвердили, що введення в академічні завдання мотиваційних елементів, таких як вибір, чергування завдань та природні підкріплення, сприяло підвищенню продуктивності навчання дітей з РАС та інтересу до нього.

Автори (E. Itskovich et al.) [5] стверджують, що когнітивні здібності передбачають соціальні навички у всіх дітей, тоді як соціальна мотивація передбачає соціальні навички лише у дітей з аутизмом. Вони довели, що у разі аутизму існує унікальний зв'язок між соціальною мотивацією та соціальними навичками. Це дає змогу припустити, що низька соціальна мотивація може погіршити набуття соціальних навичок дітей з РАС без розумової відсталості.

Науковці (M. Uljarević et al., 2021) [6] встановили, що низька соціальна мотивація в дітей з РАС частково зумовлена низькою соціальною мотивацією в одного або обох батьків.

Група авторів (L. Marsh et al.) [7] вивчала надмірну імітацію (копіювання, або наднаслідування) чієсь поведінки. Сформульовано два важливі висновки. По-перше, дослідження соціальної взаємодії можуть вивчати соціальний компонент імітаційної поведінки незалежно від компонента об'єктного навчання, і це найкраще можна зробити за допомогою знайомих об'єктів. По-друге, діти з аутизмом не демонструють надмірної імітації дій щодо знайомих об'єктів. Ця специфічна різниця в поведінці, пов'язана з соціальною приналежністю і відповідністю нормі, сумісна з твердженнями про аномальну соціальну мотивацію за аутизму.

Дослідження останніх років присвячують широкому застосуванню комп'ютерної техніки і віртуального середовища. Так, група авторів (К. Kim et al.) [3] вивчала соціальну мотивацію та емоційні реакції дітей з РАС з використанням віртуальної реальності. Це дослідження довело, що діти з РАС демонстрували значно менше ознак тенденції рухатися до віртуального аватара, що виражає позитивні (щасливі) емоції, використовуючи джойстик, ніж у типово розвинених дітей. Окрім того, було мало доводів того, що діти з РАС уникали або відходили від аватарів, які виражали позитивний чи негативний вплив, більшою мірою, ніж діти з типовим розвитком.

Інші автори (А. Rega et al.) [4] обговорювали можливість впливу на мотивацію дітей з РАС технології доповненого середовища (це технологія, яка дає змогу вставляти елементи, створені в цифровому вигляді, в реальне життя). Автори переконані, що «...якщо у нас є знання про переваги / підкріплення дітей, ми можемо створити для дитини більш стимулюючу “реальність”, в якій вона може рухатися і насамперед бути мотивованою для розширення свого репертуару запитів / знань / переваг».

Участь у фізичній активності слугує ефективним способом залучення дітей з РАС до участі в соціальному житті [9]. Заняття фізичною культурою для дітей з РАС є важливим складником їхнього фізичного розвитку. Однак такі діти часто не усвідомлюють, що для них це є важливим питанням. Багато чинників впливає на те, що добова норма фізичної активності дітей з РАС не виконується. Основним чинником, який сприятиме наближенню їхньої рухової активності до норми, є мотивація, оскільки тільки вмотивована дитина виконуватиме необхідні дії. У зв'язку з тим, перед фахівцями постійно постає актуальне питання: як вмотивувати таку дитину до занять фізичними вправами, оскільки від того залежатиме фізичний, особистісно-психологічний й соціальний розвиток дитини з РАС.

Обговорення і висновки. Таким чином, аналіз літератури встановив, що більшість джерел, присвячених вивченню соціальної мотивації дітей з РАС, доводить, що існують способи мотивування дітей з РАС до збільшення їхньої соціальної активності з урахуванням інтересів дитини з РАС в процесі навчання і виховання. Для кожної дитини з РАС необхідно дібрати свої конкретні засоби мотивації, які впливатимуть на їхню поведінку більш ефективно. Одним із ефективних засобів залучення дітей з РАС до соціальної активності є участь у виконанні фізичних вправ, рухливих іграх, інших спортивних активностях.

Перспективами подальших наукових досліджень полягають у пошуку шляхів мотивації дітей з РАС до занять різними видами рухової активності.

Ключові слова: розлад аутичного спектра, мотивація, рухова активність.

Список використаних джерел

1. Brief report: Insistence on sameness, anxiety, and social motivation in children with autism spectrum disorder / Factor R. S. [et al.] // Journal of Autism and Developmental Disorders. – 2016. – Т. 46, N. 7. – P. 2548–2554.
2. Koegel L. K. Improving motivation for academics in children with autism / Koegel L. K., Singh A. K., Koegel R. L. // Journal of autism and developmental disorders. – 2010. – Т. 40, N. 9. – P. 1057–1066.
3. A virtual joy-stick study of emotional responses and social motivation in children with autism spectrum disorder / Kim K. [et al.] // Journal of autism and developmental disorders. – 2015. – Т. 45, N. 12. – P. 3891–3899.
4. New technologies and autism: can augmented reality (ar) increase the motivation in children with autism / Rega A. [et al.] // INTED 2018 Proceedings. – 2018. – Т. 4904. – P. 4910.
5. Complex interplay between cognitive ability and social motivation in predicting social skill: A unique role for social motivation in children with autism / Itskovich E. [et al.] // Autism Research. – 2021. – Т. 14, N. 1. – P. 86–92.

6. Relationship between social motivation in children with autism spectrum disorder and their parents / Uljarević M. [et al.] // *Frontiers in Neuroscience*. – 2021. – Т. 15.
7. Children with autism do not overimitate / Marsh L. [et al.] // *Current Biology*. – 2013. – Т. 23, N. 7. – P. 266–268.
8. Vismara L. A. Using perseverative interests to elicit joint attention behaviors in young children with autism: Theoretical and clinical implications for understanding motivation / Vismara L. A., Lyons G. L. // *Journal of Positive Behavior Interventions*. – 2007. – Т. 9, N. 4. – P. 214–228.
9. Zhao M. The effects of structured physical activity program on social interaction and communication for children with autism / Zhao M., Chen S. // *BioMed research international*. – 2018. – Т. 2018.